

Schrijver is tweetalig tot in zijn vezels. In de Verenigde Staten werd Dorfman Chileen

BRON: De Volkskrant 23 maart 1996

Door Michel Maas

Toen belde Associated Press: of Ariel Dorfman wist, dat zijn lijk in Chili was gevonden met doorgesneden keel? Dorfman veerde op. Eindelijk kon hij eens de fameuze woorden van Mark Twain gebruiken: 'De geruchten over mijn dood zijn schromelijk overdreven.' Hij schreef er diezelfde dag nog een column over, die hij ook nog even in het Spaans zou vertalen. Dorfman: 'Maar het werkte niet. Die zin was alleen leuk in het Engels. Ik heb drie dagen gedaan over de vertaling. Zo lang duurde het, voordat ik een Spaanse zin had die net zo werkte als die van Twain. Uiteindelijk begon mijn column in het Spaans zo: "Als kind droomde ik er altijd al van mijn eigen dood te overleven." Met die zin schreef ik vanuit Borges, Márquez, de Don Quijote. . . Dat werkte wél.'

Ariel Dorfman was donderdag in Amsterdam te gast bij het John Adams Institute. Hij trad op in de reeks: American Literature Today, als Amerikaans auteur. 'Is Ariel Dorfman een Amerikaans auteur?' vroeg interviewer Max Arian, en meteen viel Dorfman in twee helften uiteen. Ja natuurlijk, hij woont immers in de Verenigde Staten en schrijft in het Engels. Nee, natuurlijk niet: volgens zijn paspoort is hij nog altijd Chileen, en hij schrijft in het Spaans. Ariel Dorfman is tweetalig tot in zijn vezels. 'Ik ben getrouwd met twee talen, die jaloers zijn op elkaar. Ik schrijf 's morgens in het Engels, en 's middags in het Spaans.' Hij begon in het Spaans, in Argentinië waar hij in 1942 werd geboren. 'Maar toen ik tweeënehalf was heb ik die taal op een dag afgezworen. Tot mijn tiende jaar heb ik geweigerd ook maar één woord Spaans te spreken.' Toen hij zes was, ontvluchtten zijn ouders het bewind van de 'proto-fascist' Peron, en gingen naar de Verenigde Staten. Toen hij dertien was ontvluchtten ze daar de communistenjacht van McCarthy. Ze gingen naar Chili waar Dorfman opgroeide tot een belangrijk activist in de Unidad Popular van Salvador Allende. In 1973, toen Pinochet de macht overnam en Allende werd gedood, ging Dorfman in ballingschap. Via Argentinië, Parijs en Amsterdam belandde hij in 1980 in de Verenigde Staten. Daar werd hij Chileen. Dorfman: 'Daar besepte ik pas dat alles aan mij en alles om mij heen Chileens was. En daar heb ik toen,

vijftientig jaar nadat ik het Spaans had verworpen, met dezelfde felheid het Engels afgezworen. Soy Chileno. Ik schreef mijn beste boeken in de Verenigde Staten, in het Spaans.'

Sinds kort is de Engelse en de Spaanse Dorfman samengesmolten tot een schrijver die 'geniet van de rijkdom van de tweetaligheid'. Van zijn meest recente roman *Konfidenz*, zojuist vertaald in het Nederlands, bestaan daarom twee onderling verschillende versies van zijn hand, een Engelse en een Spaanse. *Konfidenz* is een aanklacht tegen wat een dictatuur met een samenleving doet: niemand is meer te vertrouwen, iedereen liegt, en iedereen blijkt uiteindelijk iemand anders. Het verhaal van *Konfidenz* is daarmee nauw verwant aan het verhaal van *De dood en het meisje* (onlangs verfilmd door Roman Polanski), Dorfman's toneelstuk dat een ongekend wereldsucces werd. In *De dood en het meisje* ontdekt de hoofdpersoon, het meisje, gaandeweg dat de man die op visite is dezelfde is die haar gemarteld heeft. En in *Konfidenz* ontstaat heel langzaam een beklemmend soort duidelijkheid over wie de hoofdpersonen zijn. Een vrouw wordt gebeld door een man, die zegt te spreken namens haar verloofde. Hij blijkt alles van haar te weten, alle brieven aan haar gelezen te hebben, en misschien zelfs geschreven. Het is een bijna waar gebeurd verhaal. Toen Dorfman in Parijs woonde kwamen veel Chileenen zogenaamd naar Frankrijk om er een jaar te studeren. Maar in werkelijkheid gingen ze naar

Cuba, waar ze een militaire training kregen. Voor de Chileense autoriteiten, maar ook voor hun familie en vrienden, en zelfs voor de geliefden thuis moest een nepjaar in Parijs worden geënceneerd. De achterblijvers in Parijs namen de telefoon op en controleerden alle brieven voor ze naar Chili gingen, om te zien of alles daarin klopte met de Parijse werkelijkheid (regende het op 10 oktober?). Zo vrat de leugen zich een weg in het leven van iedereen die erbij betrokken was. Wie niet loog ging eraan, en wie loog deed dat zelfs tegen zijn verloofde. Liegen werd de normale manier van leven, in een wereld waarin niemand vertrouwd mocht worden. Dorfman: 'Een dictatuur perverteert alles.' Ook het nieuwste, zojuist voltooide, stuk van Dorfman, getiteld *Who is Who*, gaat over Pinochet. Althans over een gevreesde en gehate directrice van een casting-bureau in Hollywood die gaat sterven maar wil verzekeren dat haar bureau in haar geest zal worden voortgezet. Vier opvolgers liggen op de loer, klaar om the bitch te vermoorden. Sinds 1983 keert Dorfman regelmatig terug naar Chili. 'Ik ben Chileen geworden omdat ik daarvoor heb gekozen. Ik heb dat land geadopteerd. Chili was de plek waar de geschiedenis mij heeft neergeplant. En Chili was de plek waar ik wilde leven en sterven.' Hij heeft er nu een huis, maar woont toch voornamelijk in de Verenigde Staten. 'Ik heb een erg verstoorde relatie met Chili. Maar dat geeft niks. Een land heeft geen helden nodig, maar pains in the ass, zoals ik.'